

2. Ahol néprajzossá fejlődtem

Rátaláltam a Vásárhelyi-pusztára

Azt tapasztaltam, hogy a közelmúltig Orosházán a parasztságnak volt a legnagyobb súlya, nemcsak szám szerint, hanem gazdaságilag is. Gyermekkorom óta láttam: ha a parasztek jó termést kaptak, akkor jól ment soruk az iparosoknak és a kereskedőknek is. A félegyházi tanítóképzőben nagy hatással volt rám Szabó Dezső, aki „Az elsodort falu” című könyvében azt vallotta, hogy a magyar nép gerince a parasztság. Mint fiatal néptanító, a falukutató írók olvasótáborába tartoztam. Pályámat egy orosházi tanyai iskolában kezdtem el. A parasztek között élve, gyermekeiket tanítva, én is egyre jobban megismertem és megszerettem őket.

Az igazsághoz tartozik, hogy eleinte komolyabb néprajzi gyűjtésre és tanulmányok írására nem is mertem gondolni. A múzeum takarítója hívta fel a figyelmemet a Pusztára, ahol egyik rokona élt. Nem akartam hinni a szememnek, amikor Kardoskút, Cinkus-dűlő, Pusztta 555. szám alatt lakó Galli Bálint tanyáján megpillantottam azt a sok-sok régi munkaeszközt és használt tárgyat. Kiderült, hogy bizony nagyon sok tanya őriz még ilyeneket. Szétnéztem a Pusztán, és az rabul ejtett egy életen át.

A Vásárhelyi-pusztta Orosháza és Hódmezővásárhely között fekszik, területe 36 500 kat. hold. A múlt század közepéig a közbirtokosság legelője volt. Minden tanyai föld után pusztarész is járt, amely oszthatatlan járandóságot jelentett. Csak 1853—1854-ben osztották ki. Uralkodó talajtípusa a békéscsanádi löszháton kialakult mezőségi talaj, s így nagyobb része jó minőségű szántó. A Belső-pusztta, a Rossz-pusztta legjellemzőbb talaja a szik. Nagyobb része legelő és kaszáló. Éghajlata kontinentális. A csapadék sok évi átlaga 557 mm, de ez nagyon ingadozó. A sziken jellegzetes növényvilág él. Az ott elterülő Fehér-tó fészkelési és átvonulási lehetőséget nyújt igen sok madárfajnak. Környéke természetvédelmi terület. A pusztta egyik felét a vásárhelyi őslakosság, a másikat a „befurakodó” orosháziak ülték meg. Kevés ilyen területe van hazánknak, amely ennyire alkalmas a hagyományos paraszti élet tanulmányozására, mint ez. Ma már a fejlett agrártechnika alkalmazásával folyik a termelés, de az idősebbek a régebbi termelési gyakorlatot még egy-két évtizede jól ismerték, sőt — különösen a szikes részén — száraz időben kényszerűségből még alkalmazták is.

Természetesen a termelőszövetkezetek megalakulásával a Pusztán is elkezdődött a parasztság életének gyökeres változása. Az 1960-as években már egyre inkább sürgetett az idő: elhatároztam, hogy azonnal hozzákezek a hagyományos paraszti életmódot tanulmányozni, és az emléket megmenteni az utókor számára.